

ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПРОФЕСОРА Д.П. ГРИГОР'ЄВА — ОДНОГО З ТВОРЦІВ НОВОЇ МІНЕРАЛОГІЇ, ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА УМТ

Д.П. Григор'єв — один з провідних мінералогів світу, працями та науково-організаційною діяльністю якого закладено нові наукові напрями, які нині широко визнані й плідно розвиваються. Автор цих рядків (див. підручник “Мінералогія”, 2008; співавтор С.О. Довгий) дійшов висновку, що в другій половині ХХ ст. на тлі інтенсивного поступу мінералогії найяскравішими й найпліднішими були два її наукові напрями — фізика мінералів і онтогенія мінералів. Саме тому сучасний етап історії мінералогії ми назвали фізико-онтогенічним, тісно пов'язавши його з ім'ям Д.П. Григор'єва, з його онтогенічними новаціями та напрацюваннями, які висвітлюють принципово новий організаційний підхід до об'єктів вивчення в мінералогії.

В історичному контексті початок повнокровної наукової діяльності Д.П. Григор'єва пов'язаний з розвитком експериментальної мінералогії. В 1934—1935 рр. він організував при кафедрі мінералогії Ленінградського гірничого інституту лабораторію експериментальної мінералогії й петрології, оригінальні дослідження якої — силікатних розплавів, ліквіації й кристалізації — отримали міжнародне визнання. Ці та інші праці Д.П. Григор'єва (1934—1942) сприяли широкому розвитку експериментально-мінералогічних досліджень у Радянському Союзі. Вони стали предметом докторської дисертації Д.П. Григор'єва, що отримала високу оцінку провідних учених, які вважали Д.П. Григор'єва засновником експериментальної мінералогії в СРСР.

Фундаментальним і найбільшим внеском Д.П. Григор'єва в мінералогічну науку є напрацьований ним новий науковий напрям — онтогенія мінералів.

1961 р. у Львові завдяки ініціативі і підтримці Є.К. Лазаренка, видана фундаментальна монографія Д.П. Григор'єва “Онтогенія мінералів”, яка через 4 роки була опублікована англійською мовою. У 1975 р. у співавторстві з А.Г. Жабіним вийшов у світ розширений варіант цієї книги “Онтогенія мінералів. Індивіди”. Онтогенічні ідеї Д.П. Григор'єва, зокрема уявлення про мінерал як кристалічний організм, отримали широке визнання і використані в мінералогічних підручниках багатьох країн.

Ще один науковий напрям, розроблений паралельно з онтогенією мінералів, — конституція мінералів — ґрунтовно розширено й поглиблено. 1962 і 1966 рр. виходить книга Д.П. Григор'єва “Основи конституції мінералів”, яку в 1964 р. перекладено англійською мовою.

У 1962 р. Д.П. Григор'єв друкує програмну статтю “Космічна мінералогія — нова галузь науки”, що започаткувала ще один напрям досліджень — космічну міне-

ралогію. Згодом цей напрям було організаційно оформлено в Комісію з космічної мінералогії Міжнародної мінералогічної асоціації (ММА), якою тривалий час керував Дмитро Павлович.

Професор Д.П. Григор'єв професійно розвивав музейну справу, доклав чимало зусиль для популяризації мінералогії. Кілька десятиріч Дмитро Павлович був науковим керівником всесвітньо відомого музею в Ленінградському гірничому інституті. Широко відомі його лекції-екскурсії з історії виробного і коштовного каміння Державного Ермітажу, будівельного і декоративного каміння Петербурга — Петрограда — Ленінграда.

Д.П. Григор'єв відомий і як історик науки. Його численні статті і спільна з І.І. Шафрановським книга “Видатні російські мінералоги” мають важливе значення для розуміння історії мінералогії. Вчений опублікував нариси практично про всіх видатних мінералогів. Однак основною справою свого життя він вважав науково-педагогічну діяльність, яку скерував на підготовку висококваліфікованих мінералогів.

Д.П. Григор'єв — автор понад 300 наукових праць, у тім числі шести книг. Він співавтор наукового відкриття — кристаломорфологічної закономірності еволюції мінералів.

Дмитро Павлович користувався заслуженим авторитетом і повагою мінералогів усіх континентів. Він був почесним членом Всеросійського мінералогічного товариства, Українського мінералогічного товариства, Австрійського і Польського мінералогічних товариств, а також членом і почесним членом ще багатьох інших товариств та асоціацій.

1992 р. Д.П. Григор'єва було обрано почесним членом Академії природничих наук Російської Федерації.

Мінералогічній громадськості України Дмитро Павлович Григор'єв запам'ятався як пунктуальний і активний учасник мінералогічних заходів у Львові та Києві, дуже продуктивний член редколегії і автор “Мінералогічного журналу”, Людина найвищої культури, інтелігент, глибокий і принциповий учений, що залишив по собі потужну і динамічну мінералогічну школу.

В. ПАВЛИШИН